

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 7 augusti 2018*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 93/13/EEG – Oskäligen villkor – Tillämpningsområde – Överlåtelse av fordran – Låneavtal som ingåtts med en konsument – Kriterier för att bedöma huruvida ett villkor i detta avtal, i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts, är oskäligt – Följder av oskäligheten”

I de förenade målen C-96/16 och C-94/17,

angående beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, från Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (Förstainstansdomstolen nr 38 i Barcelona, Spanien) av den 2 februari 2016, som inkom till domstolen den 17 februari 2016, och från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien), av den 22 februari 2017, som inkom till domstolen den 23 februari 2017, i målen

Banco Santander SA

mot

Mahamadou Demba

Mercedes Godoy Bonet (C-96/16),

och

Rafael Ramón Escobedo Cortés

mot

Banco de Sabadell SA (C-94/17),

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.L. da Cruz Vilaça, domstolens vice ordförande A. Tizzano (referent) samt domarna E. Levits, A. Borg Barthet och F. Biltgen,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: handläggaren L. Carrasco Marco,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 januari 2018,

* Rättegångsspråk: spanska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Banco Santander, SA, genom A. M. Rodríguez Conde och J. M. Rodríguez Cárcamo, abogados,
- Banco de Sabadell SA, genom A. M. Rodríguez Conde och J. M. Rodríguez Cárcamo, abogados,
- Spaniens regering, genom V. Ester Casas, i egenskap av ombud,
- Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom J. Baquero Cruz, N. Ruiz García, M. van Beek och A. Cleenewerck de Crayencour, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 22 mars 2018 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).
- 2 Respektive begäran har framställts dels i mål mellan å ena sidan Banco Santander SA och å andra sidan Mercedes Godoy Bonet och Mahamadou Demba (C-96/16), dels mellan Rafael Ramón Escobedo Cortés och Banco de Sabadell SA (C-94/17), angående fullgörandet av låneavtal som ingåtts mellan dessa parter.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I trettonde skälet i direktiv 93/13 anges följande:

”Sådana författningsföreskrifter hos medlemsstaterna som direkt eller indirekt reglerar villkoren för konsumentavtal antas inte innehålla oskäligen villkor. Därför förefaller det inte nödvändigt att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter ... underkastas bestämmelserna i detta direktiv. I det avseendet omfattar uttrycket ’bindande författningsföreskrifter’ i artikel 1.2 även regler som enligt lagstiftningen gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats.”

- 4 I artikel 1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”1. Syftet med detta direktiv är att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäligen villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.

2. Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter ... är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.”

5 I artikel 3.1 och 3.3 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

...

3. Bilagan innehåller en vägledande, inte uttömmande lista på villkor som kan anses oskäligen.”

6 I artikel 4.1 i samma direktiv föreskrivs följande:

”Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.”

7 Artikel 6.1 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäligen villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäligen villkoren.”

8 I artikel 7.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpligen och effektiven medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

9 Artikel 8 i nämnda direktiv har följande lydelse:

”För att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten får medlemsstaterna, inom det område som omfattas av detta direktiv, anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenligen med fördraget.”

10 I punkt 1 e i bilagan till direktivet ingår, i den förteckning över villkor som det hänvisas till i artikel 3.3 i direktivet, de villkor vars mål eller konsekvens är ”att kräva att en konsument som inte fullgör sina skyldigheter betalar ett oproportionerligt stort ersättningsbelopp”.

Spansk rätt

Bestämmelser om överlåtelse av fordran

11 I artikel 1535 i Código Civil (civillagen), som reglerar gäldenärens rätt att infria sin skuld om fordran överläts, föreskrivs följande:

”När en tvistig fordran överläts, har gäldenären rätt att utsläcka den genom att till förvärvaren återbetala det belopp som denne har betalat jämte de kostnader han eller hon har haft och ränta på beloppet från och med dagen för den betalningen.

En fordran betraktas som tvistig när en talan om fordran bestrids.

Gäldenären kan utnyttja sin rätt inom nio dagar från det att förvärvaren begärt betalning.”

- 12 Ersättandet av överlåtaren med förvärvaren av en fordran i pågående förfaranden regleras i artiklarna 17 och 540 i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lag 1/2000 om civilprocessen) av den 7 januari 2000 (BOE nr 7, av den 8 januari 2000, s. 575, nedan kallad civilprocesslagen). Artikel 17 är tillämplig på talan i sak och artikel 540 gäller verkställighetsförfarandet.

Bestämmelser om oskäligen avtalsvillkor

- 13 Artikel 82.1 i texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (omarbetad lydelse av den allmänna lagen till skydd för konsumenter och brukare och andra kompletterande lagar), godkänd genom Real Decreto Legislativo 1/2007 (kungligt lagdekret 1/2007) av den 16 november 2007 (BOE nr 287, av den 30 november 2007, s. 49181, nedan kallad LGDCU), har följande lydelse:

”Som oskäligen avtalsvillkor anses alla bestämmelser som inte har varit föremål för en individuell förhandling och alla förfaranden till vilka det inte har getts uttryckligt samtycke och som, trots kravet på god tro, till konsumentens och brukarens nackdel, skapar en väsentlig obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet.”

- 14 I artikel 85.6 LGDCU föreskrivs att ”avtalsvillkor som ålägger en konsument eller en brukare som inte fullgör sina skyldigheter att betala ett oproportionerligt stort ersättningsbelopp” är oskäligen. Denna bestämmelse införlivar artikel 3.1 och 3.3 i direktiv 93/13 samt punkt 1 e i bilagan till direktivet, samtidigt som det preciseras att den typ av avtalsvillkor som avses i punkt 1 e alltid anses vara oskäligen enligt spansk rätt.

Rättspraxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien)

- 15 Det framgår av begäran om förhandsavgörande i mål C-94/17 att Tribunal supremo (Högsta domstolen), i sina domar nr 265/2015 av den 22 april 2015, nr 470/2015 av den 7 september 2015 och nr 469/2015 av den 8 september 2015 (nedan kallade domarna av den 22 april och den 7 och 8 september 2015), fann att eftersom det inte fanns några lagliga kriterier som gav upphov till tydliga regler för att bedöma om avtalsvillkor som inte förhandlats – i vilka räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i avtal om personliga lån som ingåtts med konsumenter, var oskäligen, tillämpade de spanska första- och andrainstansdomstolarna olika kriterier. Detta medförde en stor rättsosäkerhet och en skönsmässig skillnad i behandlingen av konsumenter beroende på vilken domstol som skulle pröva målet. Stora skillnader fanns även när det gällde att fastställa följderna av dessa villkors eventuellt oskäligen karaktär.
- 16 För att få slut på denna rättsosäkerhet och dessa skillnader ansåg därför Tribunal Supremo (Högsta domstolen) att det var nödvändigt att definiera kriterier för bedömningen av huruvida dessa villkor var oskäligen och att fastställa följderna av detta.
- 17 I detta syfte konstaterade Tribunal Supremo (Högsta domstolen) att villkor som ålägger en konsument som inte fullgör sina skyldigheter att betala en ersättning som är oproportionerligt hög är oskäligen enligt artikel 85.6 LGDCU. Vidare analyserade den de nationella bestämmelser som är tillämpligen vid gäldenärens dröjsmål med betalningen när det inte finns något avtal mellan parterna inom olika områden och de räntesatser för dröjsmålsräntan som normalt föreskrivs i låneavtal som varit föremål för en individuell förhandling med konsumenten.

- 18 Nämnda domstol drog av denna analys slutsatsen att villkor avseende dröjsmålsränta som inte förhandlats i personliga låneavtal som ingåtts med konsumenter – vilka villkor uppfyllde kriteriet att räntesatsen för denna ränta med mer än två procentenheter översteg räntesatsen för den låneränta som avtalats mellan avtalsparterna – skulle förklaras vara oskäligen.
- 19 Tribunal Supremo (Högsta domstolen) angav att fastställandet av en sådan räntesats för dröjsmålsräntan medför en omotiverad avvikelse från de procentsatser som föreskrivs i de nationella föreskrifter som är tillämpliga när en gäldenär är i dröjsmål med betalningen och som nämnts ovan i punkt 17. Den ansåg vidare att en näringsidkare inte rimligen kunde hävda att en konsument, om näringsidkaren behandlade denne rättvist, vid en individuell förhandling skulle godta ett villkor i vilket en sådan räntesats föreskrevs.
- 20 När det gäller följderna av de aktuella avtalsvilkorens oskäligen karaktär konstaterade Tribunal Supremo (Högsta domstolen) att räntesatsen för dröjsmålsräntan i dessa villkor, i de mål domstolen hade att pröva, fastställdes genom att räntesatsen för den låneräntan höjdes med ett visst antal procentenheter. Av detta drog den slutsatsen att det, för det fall dessa avtalsvillkor skulle förklaras vara oskäligen, var lämpligt att helt undanröja denna höjning av räntesatsen för dröjsmålsräntan i förhållande till låneräntan, så att endast låneräntan skulle gälla. Den ansåg däremot att det inte fanns anledning att även undanröja denna låneränta, som har kvar sin funktion som ersättning för att de lånade medlen ställs till förfogande.
- 21 Den lösning som fastställdes i domarna av den 22 april och den 7 och 8 september 2015 har utsträckts till att gälla för avtal om hypotekslån genom domarna nr 705/2015 av den 23 december 2015, nr 79/2016 av den 18 februari 2016 och nr 364/2016 av den 3 juni 2016.

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

Mål C-96/16

- 22 Den 2 november 2009 och den 22 september 2011 ingick Mahamadou Demba och Mercedes Godoy Bonet två låneavtal med banken Banco Santander, med ett lånebelopp, i det första avtalet, om 30 750 euro med förfallodag den 2 november 2014 och, i det andra avtalet, om 32 153,63 euro med förfallodag den 22 september 2019. Enligt de allmänna villkoren i avtalen var räntesatserna för den vanliga räntan och dröjsmålsräntan 8,50 procent respektive 18,50 procent i det första avtalet och 11,20 procent respektive 23,70 procent i det andra avtalet.
- 23 Eftersom Mahamadou Demba och Mercedes Godoy Bonet upphörde med betalningar till Banco Santander av de månatliga belopp som skulle betalas enligt låneavtalen, sade banken upp avtalen i förtid och vände sig till den hänskjutande domstolen, Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 38 i Barcelona, Spanien) och yrkade fullgörelse av bankens fordran mot Mahamadou Demba och Mercedes Godoy Bonet med ett totalt belopp om 53 664,14 euro.
- 24 Utan stöd i de aktuella avtalen överlät Banco Santander den 16 juni 2015, med stöd av de relevanta bestämmelserna i civillagen, dessa fordringar genom officiell handling till en tredje person för ett belopp som beräknats till 3 215,72 euro. Denna tredje person begärde därefter att få överta Banco Santanders fullgörelsetalan vid den hänskjutande domstolen.
- 25 Den hänskjutande domstolen frågar sig om Mahamadou Dembas och Mercedes Godoy Bonets har rätt att infria och därmed utsläcka sin skuld genom att till den tredje personen betala det belopp som denne betalat för fordran, med tillägg för ränta samt tillämpliga avgifter och kostnader.

- 26 Den hänskjutande domstolen har i detta hänseende betonat att artikel 1535 i civillagen visserligen behandlar en rätt att infria sin skuld, men begränsar denna rätt till så kallade "tvistiga" fordringar, det vill säga fordringar som bestrids i sak i ett fastställelseförfarande. Med ett sådant synsätt gäller artikeln inte möjligheten för en gäldenär att använda sig av denna rätt i ett förfarande om fullgörelse av fordran, såsom förfarandet i det nationella målet, eller i samband med en överlåtelse utanför ett domstolsförfarande, vilket enligt den hänskjutande domstolen inte säkerställer ett tillräckligt skydd för konsumenternas intressen. Enligt den hänskjutande domstolen ges inte heller något sådant skydd genom artiklarna 17 och 540 i civilprocesslagen, vilka behandlar förvärvarens inträde i stället för överlåtaren i pågående förfaranden, bland annat därför att dessa bestämmelser inte avser gäldenärens rätt att infria sin skuld, vilken föreskrivs i artikel 1535 i civillagen.
- 27 I detta hänseende ger den hänskjutande domstolen uttryck för tvivel om huruvida en praxis är förenlig med unionsrätten och särskilt med direktiv 93/13 när den innebär att en näringsidkare, utan att det finns ett specifikt avtalsvillkor med ett sådant innehåll, överlåter eller förvärvar en fordran till lågt pris utan att gäldenären i förväg informerats om överlåtelsen eller samtyckt till den och utan att gäldenären fått möjlighet att infria sin skuld och att på så vis utsläcka skulden genom att till förvärvaren betala det belopp som denne betalat för överlåtelsen, med tillägg för tillämpliga avgifter, ränta och kostnader.
- 28 Vidare önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om de avtalsvillkor som är aktuella i det nationella målet, i vilka den tillämpliga räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställs, är oskäligen och vilka konsekvenser som följer av att en sådan räntesats är oskäligen. I detta sammanhang hyser den domstolen tvivel om huruvida den rättspraxis som följer av Tribunal Supremos (Högsta domstolens) domar av den 22 april och den 7 och 8 september 2015 är förenlig med direktiv 93/13.
- 29 Under dessa omständigheter har Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 38 i Barcelona, Spanien) beslutat att vilandeförklara målet och att hänskjuta följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:
- "1) a) Är en praxis som innebär att en näringsidkare överlåter eller förvärvar en fordran utan att konsumenten fått möjlighet att utsläcka skulden genom att betala överlåtelsepriset, räntor och kostnader till förvärvaren förenlig med unionsrätten, närmare bestämt med artikel 38 i [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna] och med artiklarna 4.2, 12 och 169.1 FEUF?
- b) Är näringsidkarens praxis, som består i att köpa en konsuments skuld för ett mycket lågt pris utan dennes kännedom eller samtycke, utan att denna praxis omnämns i ett allmänt avtalsvillkor eller i ett oskäligt avtalsvillkor som ålagts i avtalet och utan att konsumenten fått möjlighet att delta i transaktionen genom att utöva sin rätt att infria skulden förenlig med principerna i direktiv 93/13, och i förlängningen med effektivitetsprincipen samt med artiklarna 3.1 och 7.1 i detta direktiv?
- 2) a) Är det, för att säkerställa skyddet av konsumenter och brukare och följa den rättspraxis som tillämpar detta skydd, förenligt med unionsrätten, direktiv 93/13, särskilt dess artiklar 6.1 och 7.1, att som otvetydigt kriterium fastställa att ett villkor i ett låneavtal med en konsument utan realsäkerhet är oskäligt, om det inte varit föremål för förhandling och om det i villkoret, i fråga om dröjsmålsränta, fastställs en räntesats som med mer än två procentenheter överstiger låneräntan?
- b) Är det, för att säkerställa skyddet av konsumenter och brukare och följa den rättspraxis som tillämpar detta skydd, förenligt med unionsrätten och direktiv 93/13, särskilt dess artiklar 6.1 och 7.1, att som rättsföljd fastställa att låneräntan ska fortsätta att löpa fram till dess att skulden är till fullo betald?"

Mål C-94/17

- 30 Den 11 januari 1999 ingick Rafael Ramón Escobedo Cortés ett avtal med Caja de Ahorros del Mediterráneo, numera Banco de Sabadell, om ett hypotekslån till ett belopp om 17 633,70 euro som skulle avbetalas månadsvis. I villkoren 3 och 3a i avtalet angavs en låneränta på 5,5 procent per år, som emellertid skulle kunna variera från och med det första året. Vid tiden för de händelser som är relevanta i det nationella förfarandet uppgick räntan till 4,75 procent per år. I villkor 6 i avtalet föreskrevs att dröjsmålsräntan skulle vara 25 procent per år.
- 31 Rafael Ramón Escobedo Cortés, som var i dröjsmål med betalningen, väckte talan vid Juzgado de Primera Instancia (förstainstansdomstolen, Spanien) mot Banco de Sabadell och yrkade bland annat att sistnämnda avtalsvillkor skulle ogiltigförklaras på grund av att det var oskäligt.
- 32 Nämnda domstol fann att villkoret var oskäligt. På grund härav förklarade den att dröjsmålsräntan skulle sättas ned till den gräns som angavs i artikel 114.3 i Ley Hipotecaria (hypotekslagen), i dess lydelse enligt lag 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lag 1/2013 om åtgärder för att stärka skyddet för hypoteksgäldenärer, skuldsanering och subventionerat boende) av den 14 maj 2013 (BOE nr 116, av den 15 maj 2013, s. 36373), vilket innebar en räntesats som var tre gånger högre än den lagstadgade räntan. Avgörandet fastställdes genom dom av den 18 september 2014 meddelad av Audiencia Provincial de Alicante (Provinsdomstolen i Alicante, Spanien).
- 33 Rafael Ramón Escobedo Cortés har överklagat domen till den hänskjutande domstolen, Tribunal Supremo (Högsta domstolen) och gjort gällande att domen strider mot artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13. Rafael Ramón Escobedo Cortés menar att när det villkor i låneavtalet, i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan har fastställts, har förklarats vara oskäligt, så ska ränta inte längre utgå enligt detta avtal, vare sig dröjsmålsränta eller låneränta.
- 34 Den hänskjutande domstolen anser att detta överklagande ger upphov till frågor avseende tolkningen av flera bestämmelser i nämnda direktiv, vilka odiskutabelt ska tillämpas vid prövningen av talan, när det gäller fastställandet av om detta villkor är oskäligt och följderna av en sådan oskälighet. I synnerhet är det fortfarande oklart huruvida den hänskjutande domstolens praxis enligt domarna av den 22 april 2015 och den 7 och 8 september 2015 samt domarna av den 23 december 2015, den 18 februari 2016 och den 3 juni 2016, som det hänvisas till i punkt 21 i denna dom, är förenlig med direktivet.
- 35 I samband därmed har Tribunal Supremo (Högsta domstolen) beslutat att vilandeförklara målet och att hänskjuta följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:
- ”1) Utgör artikel 3 i direktiv [93/13], jämförd med punkt 1 e i bilagan till direktivet och artikel 4.1 i direktivet, hinder för en rättspraxis som innebär att ett villkor i ett låneavtal, i vilket det föreskrivs att räntesatsen för dröjsmålsräntan ska vara mer än två procentenheter högre än den i avtalet överenskomna årliga låneräntan, medför att den konsument som är i dröjsmål med betalningen åläggs att betala en ersättning som är oproportionerligt hög och att villkoret därför är oskäligt?
- 2) Utgör bestämmelserna i artikel 3 i direktiv [93/13], punkt 1 e i bilagan till direktivet och artiklarna 4.1, 6.1 och 7.1 i direktivet hinder för en rättspraxis som innebär att prövningen av om ett villkor i ett låneavtal, i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts, är oskäligt ska grundas på den förhöjda kostnad som denna räntesats medför i jämförelse med låneräntan eftersom den utgör 'ett oproportionerligt högt ersättningsbelopp för en konsument som inte fullgör sina skyldigheter' och att följden av att denna dröjsmålsränta anses oskälig blir att ingen ökad kostnad ska uppstå och att endast låneräntan ska fortsätta att löpa fram till återbetalning av lånet?

- 3) För det fall den andra frågan besvaras jakande, ska då ogiltigförklaringen av ett villkor, i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts, på grund av att det är oskäligt, ges andra verkningar, såsom exempelvis att ränta, såväl låneränta som dröjsmålsränta, helt upphör att utgå eller att ränta utgår enligt den lagstadgade räntesatsen, när låntagaren inte fullgör sin skyldighet att göra avbetalningar på lånet på överenskomna förfallodagar, för att verkningarna ska vara förenliga med direktiv [93/13]?”

Förfarandet vid EU-domstolen

- 36 Genom beslut av domstolens ordförande av den 13 juli 2016 respektive den 5 april 2017 avslogs begäran från Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (Förstainstansdomstol nr 38 i Barcelona) respektive från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) om att målen C-96/16 och C-94/17 skulle avgöras efter skyndsam handläggning enligt artikel 23a i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 105.1 i domstolens rättegångsregler.
- 37 Genom domstolens beslut av den 21 november 2017 förenades de två målen vad gäller det muntliga förfarandet och domen.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan punkterna a och b i mål C-96/16

- 38 Den hänskjutande domstolen har i mål C-96/16 ställt den första frågan punkterna a och b, vilka bör behandlas gemensamt, för att få klarhet i huruvida direktiv 93/13 ska tolkas så att det utgör hinder för en näringsidkares praxis som innebär att denne överlåter eller förvärvar en fordran mot en konsument utan att möjligheten av en sådan överlåtelse behandlas i låneavtalet med konsumenten, utan att konsumenten i förväg informerats om eller samtyckt till överlåtelsen och utan att konsumenten getts möjlighet att infria och därmed utsläcka sin skuld genom att till förvärvaren betala det belopp som denne betalat vid överlåtelsen jämte tillämpliga avgifter, räntor och kostnader.
- 39 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 43 i sitt förslag till avgörande framgår det av ordalydelsen i artiklarna 1.1 och 3.1 i direktiv 93/13 liksom av direktivets allmänna systematik att direktivet endast är tillämpligt på ”avtalsvillkor”, och således inte på enbart praxis.
- 40 I förevarande fall framgår det av begäran om förhandsavgörande att möjligheten för Banco Santander att överlåta den fordran banken har mot gäldenärerna i det nationella målet till en tredjeman och gäldenärernas eventuella rätt att infria sin skuld till denna tredje man varken föreskrivs eller behandlas i något villkor i de avtal som är aktuella i det nationella målet. Denna överlåtelse har således skett med stöd av relevanta bestämmelser i civillagen.
- 41 Av detta följer att direktivet inte är tillämpligt på en sådan praxis som avses i den första frågan a och b i mål C-96/16, eftersom det inte finns något avtalsvillkor som reglerar detta.
- 42 Såvitt den hänskjutande domstolen har ställt dessa frågor för att få klarhet i huruvida direktiv 93/13 utgör hinder för nationella bestämmelser som reglerar överlåtelse av fordringar och förvärvarens inträde i överlåtarens ställe i pågående förfaranden, vilka finns i artikel 1535 i civillagen och artiklarna 17 och 540 i civilprocesslagen, på grund av att dessa bestämmelser inte säkerställer ett tillräckligt skydd för konsumenternas intressen, av de skäl som angetts i punkt 26 i denna dom, erinrar EU-domstolen om att avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter, enligt artikel 1.2 i direktivet, inte omfattas av direktivets bestämmelser.

- 43 Enligt EU-domstolens fasta praxis omfattar det undantag från tillämpningsområdet för direktivet 93/13 som föreskrivs i artikel 1.2 i direktivet, såsom följer av trettonde skälet i direktivet, bestämmelser i den nationella lagstiftningen som gäller mellan avtalsparterna oberoende av deras val eller de villkor enligt lagstiftningen som automatiskt är tillämpliga, det vill säga villkor som enligt lagstiftningen gäller mellan parterna om inget annat har avtalats. Motiveringen till detta undantag är att det är rimligt att förutsätta att den nationella lagstiftaren har sett till att det sammantaget råder balans i rättigheterna och skyldigheterna för parterna i vissa avtal, en balans som unionslagstiftaren uttryckligen har velat bevara (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 7 december 2017, Woonhaven Antwerpen, C-446/17, ej publicerat, EU:C:2017:954, punkterna 25 och 26 och där angiven rättspraxis).
- 44 Av EU-domstolens praxis framgår i huvudsak att nämnda undantag omfattar andra tvingande författningsbestämmelser än de som avser prövningen av oskäliga villkor, bland annat sådana som avser omfattningen av den nationella domstolens behörighet att bedöma huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 7 december 2017, Woonhaven Antwerpen, C-446/17, ej publicerat, EU:C:2017:954, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 45 I beslutet av den 5 juli 2016, Banco Popular Español och PL Salvador (C-7/16, ej publicerat, EU:C:2016:523, punkterna 24–27), har EU-domstolen redan, mot bakgrund av denna rättspraxis, slagit fast att undantaget i artikel 1.2 i direktiv 93/13 omfattar en nationell bestämmelse som artikel 1535 i civillagen på grund av att denna artikel utgör en tvingande bestämmelse och inte rör omfattningen av den nationella domstolens behörighet att bedöma huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt. Det kan i detta sistnämnda hänseende mer allmänt tilläggas att nämnda artikel 1535 inte tycks avse prövningen av oskäliga villkor.
- 46 Mot bakgrund av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande förefaller detsamma gälla artiklarna 17 och 540 i civilprocesslagen, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.
- 47 Av detta följer att den första frågan punkterna a och b i mål C-96/16 ska besvaras enligt följande: Direktiv 93/13 ska tolkas så, att det inte är tillämpligt på en näringsidkares praxis som innebär att denne överlåter eller förvärvar en fordran mot en konsument utan att möjligheten av en sådan överlåtelse behandlas i låneavtalet med konsumenten, utan att konsumenten i förväg informerats om eller samtyckt till överlåtelsen och utan att konsumenten getts möjlighet att infria och därmed utsläcka sin skuld genom att till förvärvaren betala det belopp som denne betalat vid överlåtelsen jämte tillämpliga avgifter, räntor och kostnader. Detta direktiv är inte heller tillämpligt på sådana nationella bestämmelser som artikel 1535 i civillagen och artiklarna 17 och 540 i civilprocesslagen, som behandlar en sådan möjlighet att infria sin skuld och reglerar förvärvarens inträde i överlåtarens ställe i pågående förfaranden.

Den andra frågan punkt a i mål C-96/16 och den första frågan i mål C-94/17

- 48 De hänskjutande domstolarna har ställt den andra frågan punkt a i mål C-96/16 och den första frågan i mål C-94/17 för att få klarhet i huruvida direktiv 93/13 ska tolkas så, att det utgör hinder för en nationell rättspraxis, såsom den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen, enligt vilken ett villkor som inte varit föremål för förhandling – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställs – i ett låneavtal som ingåtts med en konsument är oskäligt, på grund av att det innebär att den konsument som är i dröjsmål med sin betalning åläggs att betala ett opropotionerligt högt ersättningsbelopp, när denna räntesats med mer än två procentenheter överstiger den låneränta som fastställts i avtalet.

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning

- 49 Såväl Banco Santander och den spanska regeringen, i mål C-96/16, som Banco de Sabadell, i mål C-94/17, har gjort gällande att de frågor som anges i föregående punkt i denna dom inte kan prövas i sak, eftersom de rör en rent hypotetisk fråga.
- 50 EU-domstolen erinrar i detta hänseende om att enligt det förfarande som avses i artikel 267 FEUF, som grundar sig på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, det uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl nödvändigheten som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 20 september 2017, *Andriciuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 19 och där angiven rättspraxis).
- 51 Sådana tolkningsfrågor presumeras nämligen vara relevanta. EU-domstolen har möjlighet att underlåta att pröva en tolkningsfråga endast när de krav som rör innehållet i begäran om förhandsavgörande i artikel 94 i domstolens rättegångsregler inte har iakttagits eller när det är uppenbart att den tolkning eller bedömning av giltigheten av en unionsbestämmelse som begärts av den nationella domstolen inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken eller då frågan är hypotetisk (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, *Andriciuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 20 och där angiven rättspraxis).
- 52 I förevarande fall framgår det, med avseende på den andra frågan punkt a i mål C-96/16, av begäran av förhandsavgörande i det målet att den hänskjutande domstolen ännu inte har fattat något slutligt beslut i frågan huruvida de villkor, i vilka räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts, i de avtal som är aktuella i det nationella målet, är oskäligen. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 53 i sitt förslag till avgörande följer det vidare av denna begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen söker utröna om det kriterium som slagits fast av Tribunal Supremo (Högsta domstolen), som det redogjorts för i punkt 18 i denna dom, är förenligt med systemet för konsumentskydd enligt direktiv 93/13, med hänsyn till att kriteriet tillämpas objektivt och automatiskt utan att den nationella domstolen ges möjlighet att beakta alla omständigheter i det enskilda fallet. Det skulle vara till nytta för den hänskjutande domstolen att få ett svar på denna fråga bland annat för att kunna avgöra vilka omständigheter den ska beakta när den prövar huruvida de villkor som är aktuella i det nationella målet är oskäligen.
- 53 När det gäller den första frågan i mål C-94/17 är det inte heller uppenbart att denna fråga saknar samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller att frågorna är hypotetiska. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 54 i sitt förslag till avgörande, har den hänskjutande domstolen nämligen i huvudsak angett att det överklagande den har att pröva visserligen konkret gäller konsekvenserna av att det villkor som är aktuellt i det nationella målet bedöms vara oskäligt, men också skapar tvivel om hur bestämmelserna i direktiv 93/13 ska tolkas med avseende på hur oskäligheten ska konstateras. Det kan vidare inte uteslutas att den hänskjutande domstolen, enligt spansk rätt, på eget initiativ i ett mål som överklagats till den kan eller ska pröva huruvida ett avtalsvillkor ska anses vara oskäligt och, närmare bestämt, vilka kriterier som ska ligga till grund för denna bedömning – en fråga som den domstolen ännu inte tycks ha slutligt avgjort – eftersom frågan huruvida ett avtalsvillkor ska förklaras vara oskäligt enligt EU-domstolens fasta praxis utgör en fråga som gäller tvingande rätt, vilket innebär att den nationella domstolen – om den förfogar över de rättsliga eller faktiska omständigheter som därvid krävs – är skyldig att ex officio ta ställning till huruvida ett avtalsvillkor som omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/13 är oskäligt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 juni 2012, *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 44, och dom av den 30 maj 2013, *Asbeek Brusse och de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, punkterna 40, 41 och 44).

- 54 Den andra frågan punkt a i mål C-96/16 och den första frågan i mål C-94/17 kan således tas upp till prövning i sak.

Prövning i sak

– Inledande synpunkter

- 55 Såväl Banco Santander som Banco de Sabadell har gjort gällande att det kriterium som fastställs i den rättspraxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen, och som det hänvisas till i punkt 18 i denna dom, inte är bindande. Även om de spanska domstolarna i praktiken tycks ha tillämpat detta kriterium automatiskt kan den nationella domstolen, enligt dessa banker, alltid frånga detta kriterium om det motiveras av omständigheterna i målet.
- 56 Dessutom angav den spanska regeringen vid förhandlingen inför EU-domstolen att den rättspraxis som meddelas av Tribunal Supremo (Högsta domstolen) utgör ett komplement till den nationella rättsordningen i den meningen att den säkerställer att de nationella domstolarna tolkar lagstiftningen enhetligt. Enligt denna regering har denna rättspraxis emellertid inte någon tvingande eller bindande verkan, i den meningen att den saknar en allmängiltig (*erga omnes*) normativ karaktär, inte har karaktär av lag och inte utgör en rättskälla i denna rättsordning. Underinstanserna kan således frånga denna rättspraxis och försöka få Tribunal Supremo (Högsta domstolen) att ändra den. Den spanska regeringen har tillagt att nämnda rättspraxis emellertid utgör ett prejudikat, i den meningen att avgöranden som meddelats av nationella underinstanser kan upphävas av Tribunal Supremo (Högsta domstolen) om de avviker från denna rättspraxis.
- 57 Såvitt avser tolkningen av bestämmelser i den nationella rättsordningen är EU-domstolen i princip skyldig att grunda sig på de rättsliga kvalificeringar som följer av beslutet om hänskjutande. Enligt fast praxis är EU-domstolen nämligen inte behörig att tolka en medlemsstats nationella rätt (dom av den 16 februari 2017, *Agro Foreign Trade & Agency*, C-507/15, EU:C:2017:129, punkt 23 och där angiven rättspraxis).
- 58 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 65–67 i sitt förslag till avgörande följer det av besluten om hänskjutande att de hänskjutande domstolarna anser att Tribunal Supremo (Högsta domstolen), genom den rättspraxis som är aktuell i de nationella målen, har slagit fast en orubblig presumtion för att ett avtalsvillkor som uppfyller de kriterier som anges i punkt 18 i denna dom är oskäligt.
- 59 Det framgår dessutom huvudsakligen av dessa beslut och de överväganden som anges i punkt 56 i denna dom att det inte kan uteslutas att denna rättspraxis är bindande för de spanska underinstansdomstolarna, eftersom dessa är tvungna att förklara ett sådant villkor oskäligt, för att inte riskera att deras avgöranden underkänns av Tribunal Supremo (Högsta domstolen) om avgörandet överklagas.
- 60 Under dessa omständigheter ska EU-domstolen besvara de ställda frågorna på grundval av de premisser som det redogjorts för i de två föregående punkterna i denna dom.
- 61 Det bör dessutom påpekas att även om det av praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) framgår att varje avtalsvillkor som uppfyller det kriterium som nämns i punkt 18 i denna dom presumeras vara oskäligt, så tycks denna rättspraxis däremot inte frånta den nationella domstolen möjligheten att anse att ett villkor i ett låneavtal som ingåtts med en konsument som inte uppfyller detta kriterium – det vill säga ett villkor i vilket det fastställs en räntesats för dröjsmålsräntan som inte med mer än två procentenheter överskrider den låneränta som föreskrivs i avtalet – ändå är oskäligt och, i förekommande fall, underlåta att tillämpa det, vilket det ankommer på den nationella domstolen att pröva.

– Svar på den andra frågan punkt a i mål C-96/16 och den första frågan i mål C-94/17

- 62 I syfte att besvara de ställda frågorna, med förbehåll för de hänskjutande domstolarnas prövning, erinrar EU-domstolen inledningsvis om att Tribunal Supremo (Högsta domstolen), när den fastställde det kriterium som anges i punkt 18 i denna dom, tycks ha utgått från EU-domstolens ställningstaganden i frågan om att ett avtalsvillkor eventuellt är oskäligt.
- 63 Det framgår nämligen av övervägandena i punkterna 17–19 i denna dom och av EU-domstolens handlingar i målet att Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i detta syfte granskade de tillämpliga nationella bestämmelserna inom olika rättsområden och försökte fastställa den nivå på räntesatsen för dröjsmålsräntan som rimligen skulle kunna godtas av en konsument som behandlats lojalt och rättvist efter en individuell förhandling, samtidigt som den försäkrade sig om att bibehålla dessa räntors funktion, nämligen att avskräcka från sena betalningar och ge fordringsägaren en proportionerlig ersättning för det fall sådana dröjsmål inträffar. Det förefaller således som om Tribunal Supremo (Högsta domstolen) har följt de krav som angetts bland annat i domen av den 14 mars 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkterna 68, 69, 71 och 74).
- 64 När det gäller frågan huruvida direktiv 93/13 utgör hinder mot att tillämpa ett kriterium som har fastställts i rättspraxis, såsom det som anges i punkt 18 i denna dom, i den mån det av detta följer att alla avtalsvillkor som uppfyller detta obestriddigt presumeras vara oskäliga, bör det erinras om att detta direktiv grundar sig på förutsättningen att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå (dom av den 21 december 2016, Biuro podróży "Partner", C-119/15, EU:C:2016:987, punkt 28 och där angiven rättspraxis).
- 65 Vad beträffar det underläge som konsumenten befinner sig i finns i artikel 3.1 i direktivet ett förbud mot standardvillkor som i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, till nackdel för konsumenten (dom av den 21 mars 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 42).
- 66 Det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida de avtalsvillkor den ska bedöma är oskäliga. Den ska härvid, i enlighet med artikel 4.1 i nämnda direktiv beakta samtliga omständigheter i det enskilda fallet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 71).
- 67 Utifrån dessa bestämmelser och utifrån artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 har EU-domstolen funnit att direktivet utgör hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken det fastställts ett kriterium som måste tillämpas för att avgöra om ett avtalsvillkor är oskäligt, för det fall denna lagstiftning innebär att den nationella domstol som ska ta ställning till ett villkor, som inte uppfyller detta kriterium, inte får pröva huruvida villkoret är oskäligt och, i förekommande fall, förklara detta villkor oskäligt och bortse från det (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 januari 2015, Unicaja Banco och Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 och C-487/13, EU:C:2015:21, punkterna 28–42). Såsom angetts i punkt 61 i denna dom tycks detta emellertid inte vara följden av den rättspraxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen.
- 68 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 60 i sitt förslag till avgörande kan det inte uteslutas att de högsta domstolarna i en medlemsstat, såsom Tribunal Supremo (Högsta domstolen), inom ramen för sin uppgift att främja en enhetlig tolkning av rätten och i rättssäkerhetssyfte, i enlighet med direktiv 93/13, utarbetar vissa kriterier som de lägre domstolarna bör följa när de prövar huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt.
- 69 Även om den rättspraxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen inte kan hänföras till sådana strängare bestämmelser som medlemsstaterna enligt artikel 8 i direktivet kan anta i syfte att säkerställa en högre konsumentskyddsnivå, bland annat eftersom denna

rättspraxis – såsom den spanska regeringen uppgav vid den muntliga förhandlingen vid EU-domstolen – inte har karaktär av lag och inte utgör en rättskälla i den spanska rättsordningen, så är det ändå så att utarbetandet av ett kriterium i rättspraxis, såsom det som Tribunal Supremo (Högsta domstolen) har utvecklat i förevarande fall, uppfyller det ändamål att skydda konsumenterna som nämnda direktiv syftar till att uppnå. Det framgår nämligen av artikel 3.1 i direktiv 93/13 och av den allmänna systematiken i direktivet att detta inte främst syftar till att tillgodose en övergripande balans mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter, utan till att förhindra att det uppstår en obalans i dessa rättigheter och skyldigheter till nackdel för konsumenterna.

- 70 Av detta följer att nämnda direktiv inte utgör hinder för att det fastställs ett sådant kriterium.
- 71 Den andra frågan punkt a i mål C-96/16 och den första frågan i mål C-94/17 ska således besvaras enligt följande. Direktiv 93/13 ska tolkas så att det inte utgör hinder för en nationell rättspraxis, såsom den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen, enligt vilken ett villkor som inte varit föremål för förhandling – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal som ingåtts med en konsument är oskäligt, på grund av att det innebär att den konsument som är i dröjsmål med sin betalning åläggs att betala ett oproportionerligt högt ersättningsbelopp, när denna räntesats med mer än två procentenheter överstiger den låneränta som fastställts i avtalet.

Den andra frågan punkt b i mål C-96/16 och den andra frågan i mål C-94/17

- 72 De hänskjutande domstolarna har ställt den andra frågan punkt b i mål C-96/16 och den andra frågan i mål C-94/17 för att få klarhet i huruvida direktiv 93/13 ska tolkas så, att det utgör hinder för en nationell rättspraxis, såsom den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen, enligt vilken följden av att ett villkor som inte varit föremål för förhandling – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal som ingåtts med en konsument är oskäligt, är att dröjsmålsränta helt upphör att löpa och att endast den låneränta som anges i detta avtal ska fortsätta att löpa.
- 73 I syfte att besvara dessa frågor kan det påpekas att den nationella domstol som ska ta ställning till ett oskäligt avtalsvillkor, enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13, enbart är skyldig att underlåta att tillämpa det oskäliga avtalsvillkoret så att villkoret inte får några bindande verkningar för konsumenten, medan den inte har behörighet att ändra villkorets innehåll. Avtalet ska nämligen i princip bestå, utan att det görs andra ändringar än vad som följer av att de oskäliga villkoren upphävs, i den mån det är juridiskt möjligt att avtalet består på detta sätt enligt nationell rätt (dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 71 och där angiven rättspraxis).
- 74 Även om EU-domstolen har godtagit att en nationell domstol kan ersätta ett oskäligt avtalsvillkor med en kompletterande bestämmelse i nationell rätt, så framgår det av domstolens praxis att denna möjlighet är begränsad till fall då en ogiltigförklaring av det oskäliga villkoret annars skulle tvinga domstolen att ogiltigförklara avtalet i dess helhet och därmed utsätta konsumenten för sådana följder att det skulle innebära en negativ sanktion. En ogiltigförklaring av ett villkor – i vilket räntesatsen för den tillämpliga dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal kan med detta synsätt, såsom EU-domstolen har slagit fast, inte medföra några negativa konsekvenser för den berörde konsumenten, eftersom de belopp långivaren kan kräva av denna konsument med nödvändighet är lägre utan tillämpning av denna dröjsmålsränta (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 januari 2015, Unicaja Banco och Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 och C-487/13, EU:C:2015:21, punkterna 33 och 34).
- 75 Enligt direktiv 93/13 krävs dessutom endast att den nationella domstolen underlåter att tillämpa det avtalsvillkor som förklarats vara oskäligt, men inte att den därutöver underlåter att tillämpa de villkor som inte förklarats vara oskäliga. Syfte med detta direktiv är nämligen att skydda konsumenten och

att återställa jämvikten mellan parterna genom att underlåta att tillämpa villkor som förklarats vara oskäligen, samtidigt som giltigheten av avtalet som sådant i princip upprätthålls (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 maj 2013, Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 46, och dom av den 31 maj 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 32).

- 76 I synnerhet följer det inte av direktivet att underlåtenheten att tillämpa eller ogiltigförklaringen av ett villkor – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal, på grund av att detta villkor är oskäligt, även ska medföra att det villkor i avtalet, i vilket räntesatsen för den vanliga räntan fastställts, inte ska tillämpas eller ogiltigförklaras. Dessa olika avtalsvillkor ska nämligen hållas isär på ett tydligt sätt. I detta sistnämnda hänseende erinrar EU-domstolen nämligen om att dröjsmålsräntan, såsom framgår av begäran om förhandsavgörande i mål C-94/17, syftar till att sanktionera den gäldenär som underlåtit att göra avbetalningar på lånet på de förfallodagar som avtalats, att avskräcka gäldenären från att komma i dröjsmål med att fullgöra sina skyldigheter och, i förekommande fall, att ersätta långivaren för den skada denne lider till följd av den fördröjda betalningen. Låneräntan däremot fungerar som ett slags ersättning för att långivaren har ställt en summa pengar till förfogande fram till återbetalningen.
- 77 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 90 i sitt förslag till avgörande gäller dessa överväganden oavsett hur det avtalsvillkor i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan har fastställts, och det avtalsvillkor, i vilket räntesatsen för låneräntan har fastställts, är formulerade. De gäller dessutom inte bara när räntesatsen för dröjsmålsräntan har bestämts oberoende av räntesatsen för låneräntan, i ett särskilt villkor, utan även när räntesatsen för dröjsmålsräntan är bestämd som en höjning av räntesatsen för låneräntan genom ett visst antal procentenheter. Eftersom det oskäligen villkoret i detta sistnämnda fall består i denna höjning krävs enligt direktiv 93/13 endast att höjningen ogiltigförklaras.
- 78 I förevarande mål, och med förbehåll för den prövning som ska göras av de hänskjutande domstolarna, framgår det av besluten om hänskjutande att den lösning som uttrycks i den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen förutsätter att den nationella domstol som slagit fast att ett villkor – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan har fastställts – i ett låneavtal är oskäligt, helt enkelt underlåter att tillämpa detta villkor eller den höjning som gjorts av dröjsmålsräntan i förhållande till låneräntan, utan att denna nationella domstol kan ersätta detta villkor med kompletterande författningsbestämmelser eller ändra det aktuella villkoret, samtidigt som den fortsätter att tillämpa de övriga villkoren i detta avtal, särskilt det som avser låneräntan.
- 79 Mot bakgrund av dessa överväganden ska den andra frågan punkt b i mål C-96/16 och den andra frågan i mål C-94/17 besvaras enligt följande. Direktiv 93/13 ska tolkas så, att det inte utgör hinder för en nationell rättspraxis, såsom den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som är aktuell i de nationella målen, enligt vilken följden av att ett villkor som inte varit föremål för förhandling – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal som ingåtts med en konsument är oskäligt, är att dröjsmålsränta helt upphör att löpa och att endast den låneränta som anges i detta avtal ska fortsätta att löpa.

Den tredje frågan i mål C-94/17

- 80 Med hänsyn till det nekande svaret på den andra frågan i mål C-94/17 saknas anledning att besvara den tredje frågan i samma mål.

Rättegångskostnader

81 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i de nationella målen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

- 1) Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så att det inte är tillämpligt på en näringsidkares praxis som innebär att denne överlåter eller förvärvar en fordran mot en konsument utan att möjligheten av en sådan överlåtelse behandlas i låneavtalet med konsumenten, utan att konsumenten i förväg informeras om eller samtyckt till överlåtelsen och utan att konsumenten getts möjlighet att infria och därmed utsläcka sin skuld genom att till förvärvaren betala det belopp som denne betalat vid överlåtelsen jämte tillämpliga avgifter, räntor och kostnader. Detta direktiv är inte heller tillämpligt på sådana nationella bestämmelser som artikel 1535 i Código Civil (civillagen) och artiklarna 17 och 540 i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lag 1/2000 om civilprocessen) av den 7 januari 2000, som behandlar en sådan möjlighet att infria sin skuld och reglerar förvärvarens inträde i överlåtarens ställe i pågående förfaranden.
- 2) Direktiv 93/13 ska tolkas så att det inte utgör hinder för en nationell rättspraxis, såsom den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) som är aktuell i de nationella målen, enligt vilken ett villkor som inte varit föremål för förhandling – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal som ingåtts med en konsument är oskäligt, på grund av att det innebär att den konsument som är i dröjsmål med sin betalning åläggs att betala ett oproportionerligt högt ersättningsbelopp, när denna räntesats med mer än två procentenheter överstiger den låneränta som fastställts i avtalet.
- 3) Direktiv 93/13 ska tolkas så, att det inte utgör hinder för en nationell rättspraxis, såsom den praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) som är aktuell i de nationella målen, enligt vilken följden av att ett villkor som inte varit föremål för förhandling – i vilket räntesatsen för dröjsmålsräntan fastställts – i ett låneavtal som ingåtts med en konsument är oskäligt, är att dröjsmålsränta helt upphör att löpa och att endast den låneränta som anges i detta avtal ska fortsätta att löpa.

Underskrifter